

STELIAN
TĂNASE

Mustățile feldmareșalului Mackensen – antiroman

Bucureștii sub ocupație străină,
1916–1918

CORINT
ISTORIE
AUTORI ROMÂNI

cu flori se văd niște mironosițe, *diaconesele* acelea, putane imunde... Călugărițele acestea formează o anexă a armatei teutonilor. Atât de mare e mulțumirea celor ieșiți în întâmpinarea trupelor imperiale încât seara la cină Mackensen la masa episcopului nu și-a putut ascunde dezgustul pentru lipsa de demnitate a... românilor.¹

Semețul feldmareșal Mackensen

„Ce a mai rămas din țară e doar un vălmașag de lume amărâtă care umblă disperată, fără odihnă, fără noimă și fără de adăpost. Trupe în neorânduială și fără vlagă... Tot mai multe suferinți și tot mai puțină speranță.”

(G. T. Kirileanu)

Feldmareșalul Mackensen intră în București după prânz, nu în fruntea unei coloane de călăreți, cum se aștepta toată suflarea, ci într-un șir anonim de trei mașini. Nu este o intrare triumfală, cum impune un mare oraș cucerit. Măreția s-a pierdut, fanfara lipsește. Pe trotuare mai nimeni. Stafful lui Mackensen e în prospecție, vrea să vadă străzile și clădirile Capitalei, să-și facă o impresie, să ia pulsul mulțimii de care se cam temeau. E ceva mecanic, tehnic, cenușiu. Este o zi de miercuri, 6 decembrie, vreme rece și ploioasă, cer înno-rat, sărbătoarea Sfântului Nicolae. Mackensen împlinește 68 de ani. Feldmareșalul este cadoul neașteptat și excentric primit de bucureșteni. Multe bancuri și zeflemele s-au lansat în legătură cu această împrejurare. Astfel își face debutul în folclorul local personajul imperial cu rang de feldmareșal. Dar este și cadoul pe care Mackensen și-l face singur: ocuparea unei

¹ Archibald, *op. cit.*, vol. 1, p. 68.

capitale europene, un trofeu prețios, pradă râvnită de toți șefii militari ai Împăratului Wilhelm al II-lea. Trebuie amintită neapărat rivalitatea acerbă cu generalul Eric von Falkenhayn, fost ministru de război (1913–1915), fost șef de stat-major al armatei imperiale germane până în august 1916. A comandat Armata a 9-a germană și a respins ofensiva armatei române din Transilvania în bătăliile de la Sibiu și Brașov. A pătruns apoi pe râurile Jiu și Olt, în Vechiul Regat, respingând inamicul până la București, unde a intrat odată cu Mackensen. S-a pus problema supremației.

De neimaginat ipoteza să fie doi comandanți militari. Kaizerul a hotărât în favoarea lui Mackensen, fostul lui aghiotant. După prânz, miercuri, 6 decembrie, a intrat în oraș pe la bariera Bragadiru. Traversează orașul pustiu, stând pe locul din dreapta șoferului, privind fațadele imobilelor de pe Calea Victoriei și bd Elisabeta. E surprins de mulțimea edificiilor importante, de magazinele curate, de eleganța trecătorilor, a femeilor mai ales. La ora 15.00 pătrunde în curtea Palatului Regal, primul drum pe care îl face. Motivul era că nu ar fi dorit să fie vandalizată reședința regelui Carol, foarte respectat la Berlin, văzut înainte de orice ca un Hohenzollern-Sigmaringen, rudă apropiată cu kaizerul. Convingerea nemților, inclusiv a lui Mackensen, era că România nu ar fi intrat în război de partea Antantei dacă regele Carol I s-ar mai fi aflat pe tron. Probabil că feldmareșalul a avut instrucțiuni de la împăratul Wilhelm al II-lea să protejeze palatul regal și a vrut să se asigure. Rămâne un ceas aici, plimbându-se curios prin sălile pustii. La plecare pune pază militară. Potrivit ordinelor sale, Palatul nu a fost frecventat cât a durat ocupația. Puteai să vezi soldații de gardă în gheretele plantate în curte. Singura mișcare se producea numai când soldații băteau călcâiele și prezentau onorul – în

zilele când Mackensen trecea pe la palat în control. S-a întâmplat foarte rar, de patru-cinci ori, cât a durat ocupația. Luni, 11 decembrie 1916, Mackensen își ocupă reședința, unde va rămâne doi ani, piața Valter Mărăcineanu, lângă Cișmigiu, vizavi de biserica Brezoianu și de Teatrul Liric. În casa bancherului Meitani, plecat în refugiu. Statul său major va funcționa în incinta Ministerului de Război, iar popota ofițerilor la hotelul Athénée Palace.

Raymund Netzhammer era arhiepiscop. Venise la București în anul 1905. Era liderul spiritual al nemților care trăiau aici, personaj important, activ, influent, foarte ascultat. Avea un rol important și avea să joace unul încă mai important în cei doi ani de ocupație. Era vorbitor de română și un bun cunoscător al istoriei și culturii românilor. În acele zile de început ale ocupației, cum ne arată însemnările sale, s-a întâlnit cu Alexandru Marghiloman, Titu Maiorescu, P.P. Carp, Tzigara-Samurcaș, cu oficialități militare și civile. După război, a publicat însemnări despre acei ani care conțin numeroase amănunte și considerații prețioase. La zece zile după intrarea în București, la cererea sa, feldmareșalul Mackensen îl primește în audiență la reședința acestuia. Voia să știe detalii despre colonia germană, biserici, preoți, credincioși. A întrebat în ce limbă se țin slujbele. Mackensen află că există colonie germană cu mari tradiții. Nemții locuiau în câteva cartiere din jurul bisericilor lor. Pe strada Smârdan (fostă Ulița germană) și în împrejurimi, unde exista restaurantul Brenner, cu bucătărie germană – odată cel mai european local (frecventat de Tolstoi, în 1854), cu hotelul Concordia, unde fusese ales domn în 1859 Alexandru Ioan Cuza, cu strada Stavropoleos, unde funcționa taverna cu profil german Carul cu bere... Tot cartierul era plin de prăvălii nemțești. Pe strada Academiei se găsea sala Liedertafel inaugurată de regele Carol, aici se afla sediul

comunității germane, se țineau baluri, adunări politice etc. Nemții practicau majoritatea meșteșugurilor, mai ales cele calificate. De la farmaciști, la pantofari, la profesori de Conservator, fotografi, tipografi, librari. Erau antreprenori, dentiști, medici, guvernante, făceau comerț, aveau prăvălii... Erau patroni de restaurante, de berării mai ales, instrumentiști, șefi de orchestră. Trupe de operetă în limba germană veneau frecvent în turneu, exista o întreagă industrie de divertisment pe care o deserveau. Publicau cărți și ziare. Dețineau ateliere, îi găseai muncind mai ales în ocupațiile tehnice. Importau automobile, le vindeau și le întrețineau. Marile mărci auto germane se aflau de un deceniu la București. Colonia germană era cea mai numeroasă. Existau mai multe biserici: pe strada Smârdan, Luterană, pe Pitar Moș, Bărăției etc. Mulți vorbitori de germană se găseau și în rândul altor comunități. Comunitatea evreiască locuia îndeosebi pe Calea Văcărești și-n cartierul Dudești. Din populația vorbitoare de germană se vor recruta funcționarii administrației de Ocupație.

Întâlnirea dintre arhiepiscop și feldmareșal are loc la zece zile după instalarea Puterilor Centrale. Se întâlnesc la Casa Meitani. Mackensen preferase vecinătatea parcului Cișmigiu, „util pentru plimbări de care era mare amator”. Netzhammer îi face și o schiță de portret: „un om și slab și vânos cu chipul tăiat ascuțit...”¹. Convorbirea începe cu un schimb de amabilități. Arhiepiscopul spune că „acest război nu era necesar deloc”, părere larg împărtășită. Mackensen se interesează de biografia vizitatorului. Află că se născuse lângă Baden, în 1862. Mackensen era, așadar, mai în vârstă cu 13 ani (n. 1849). Primul subiect dezbătut în acea seară de 16 decembrie 1916 a

¹ Raymund Netzhammer, *op. cit.*, pp. 690–691.

fost familia regală a României. Mackensen are cuvinte de laudă pentru Carol; îl apreciază puțin pe urmașul său la tron, pe care îl consideră slab, prea influențat de anturaj, mai ales de soția sa. Netzhammer îl contrazice pe Mackensen, zicând: regele Ferdinand este o fire independentă, care își ia singur deciziile. Apoi, feldmareșalul evocă bătălia de la Turtucaia, de care era foarte mândru. Se interesează de figurile politice importante din București, rămase sub ocupație. Îndeosebi de Alexandru Marghiloman, Petre Carp, Titu Maiorescu, toți din partida germanofilă. Discuția ajunge la impresiile despre București și bucureșteni, despre cum îi văzuse în ziua intrării sale în Capitala Vechiului Regat.

...Nu a trecut mult și mașina mea era plină de flori, relatează Mackensen. Cu cât înaintam mai mult, cu atât mai mare era entuziasmul cu care eram primiți. Acest entuziasm mă scandaliza pur și simplu pentru că ne aclama aceeași bandă de mizerabili care mai înainte strigaseră că vor război cu noi. Am dat ordin să mergem la Palatul Regal... Am plecat apoi îndărăt pe strada principală, am dat ordin să oprim în fața unui magazin și am compus o telegramă pentru împărat. [...] Orașul București face o impresie foarte bună feldmareșalului care admiră numeroasele clădiri somptuoase. Zilnic se duce să vadă cartier după cartier. Printre numeroasele biserici remarcă biserica italiană. M-am dus la un magazin... să cumpăr un geamantan. ...Mă urmează o turmă de oameni care strigă ura! În clipa în care am ieșit din magazin, sunt întâmpinat din nou de urale. Știi, dle arhiepiscop, așa ceva ar putea să-ți placă într-o țară care îți este prietenă, dar în țara unui dușman te umple pur și simplu de greață...¹.

¹ *Ibidem*, p. 693.

Cei doi se revăd două săptămâni mai târziu, la palatul episcopal de data asta, când feldmareșalul îi întoarce vizita. Feldmareșalul laudă întâi catedrala Sf. Iosif și palatul episcopal. Se interesează despre fondurile cu care au fost ridicate. E curios să afle care sunt relațiile dintre biserica rusă și biserica română. „Nu i-a dispăcut deloc să afle că relațiile sunt destul de firave și că în general influențele dinspre nord-est sunt considerate antiromânești... Mackensen consideră că românii manifestă puțină înțelegere a fenomenului religios și că nu au un simț bisericesc prea dezvoltat... Mi-am îngăduit să-mi exprim părerea că experiența și concepția mea sunt contrare.” Prieteșugul dintre Netzhammer și Mackensen nu a trecut neobservat. Destui l-au privit bănuitori. După război, în 1922, Nicolae Iorga l-a atacat pe arhiepiscop de câteva ori. Iată un citat: „A izbucnit războiul, iar arhiepiscopul pe care îl tolerăm încă, Netzhammer, a devenit încă din timpul neutralității noastre un agent de propagandă german. Când s-a isprăvit cu spionajul, am avut ocupația, și palatul lui a fost locul de unde plecau, nu numai procesiunile catolice, dar și loviturile contra Bisericii noastre [ortodoxe], ca și gesturile menite a ne umili ca neam...”¹. E stilul obișnuit al istoricului, nu întotdeauna drept. Arhiepiscopul a fost un intermediar atent și protector între ocupant și români.

„Mareșalul venise pe jos și a plecat pe jos...” Îmi imaginez reacția trecătorilor de pe străzile Schitu Măgureanu și Popa Tatu, când l-au recunoscut pe cel mai temut om din oraș, mergând spre casă fără gardă, ca un pieton oarecare. Îmi imaginez și comentatorii de la locanta lui Iordache, răi de gură ca nimeni alții prin Europa. Mă rog, dacă l-a crezut cineva pe aducătorul

¹ Nicolae Iorga, în *Neamul românesc*, 11 noiembrie 1922.

incredibilei vești. Poate că i-au tăiat limba și au presărat sare după moda Evului Mediu, pentru ca altă dată să nu mai vină cu povești scornite. Cum adică să umble feldmareșalul nepăzită prin București, noaptea!?

Cine se teme de feldmareșal?

„Asist la una din [tregerile în] revistă. Mackensen cu o suită numeroasă carnavalescă, el în feldgrau¹, ceilalți cu toată împetritura de uniforme, dolmanuri, căști argintate, poleite, ascuțite, boante, acoperite cu pânze feldgrau sau descoperite.”² Întrebarea era pe buzele tuturor la Iordache, la Bristol, Princiar, Enescu: cine este acest August von Mackensen?

Și-a făcut repede obiceiul să apară zilnic pe bulevarde, la aceleași ore, însoțit de un alai de călăreți. Făcea impresie. Clienții din cafenele ieșeau din local să aplaude, să facă semne de curtoazie, alții să huiduie, dar ultimii preferau să se abțină. Nu era de bon ton, „ce erau ei, zăvragii, bagabonți de uliță, căzuși!?” Nu. Erau proprietari, comercianți, boieri, crema, oameni de gust. Mackensen apărea pe un cal alb, pe cap purta o căciulă de astrahan enormă, cu o efigie cap de mort. O pereche de mustăți falnice îi flutura pe obraji supti, vineți, rași matinal la salonul Ionică. Un adevărat maestru la mânăuirea briciului, pământului și a apei de Colonia. Absolvise Academia de ras, tuns și frezat la Viena, pe Karlstrasse 6, Hoffburg, unde se învățau permanentul și datul cu briantină, răsucirea cârlionților și *favuridele*. Venise la București și deschisese salon la parterul hotelului Athénée

¹ Culoarea gri-verzui a uniformelor militare ale armatei germane, de la începutul secolului al XX-lea.

² V. Drăghiceanu, *707 zile sub cultura pumnului german*, Editura Cartea Românească, 1920, p. 63.

Palace – când intrai, la dreapta, și urcai trei trepte printre ghi-vece cu plante exotice. Se distingea chiparosul. Mirosul te îmbăta, te luai după nas să nimerești, nu aveai cum să greșești ușa. O cortină din mărgеле colorate, înșirate pe ață, aduse cu barja de la Constantinopole. Aici se aranja toată lumea bună a Bucureștiului. Feldmareșalul era impozant, mai înalt decât restul trupei. Era chiar o apariție, domina, se făcea temut la simpla vedere. Nu ar fi ezitat să facă cenușă sau un morman de gunoaie din capitala noastră, dacă primea ordin de la kaizer.

Bineînțeles, lumea obișnuită, confruntată cu acest spectacol al măreției cazine germane, s-a umplut de respect ca de păduchi. Cele mai teribile zvonuri au început din senin să umble nestingherite. Nemții se purtasera sălbatec în Belgia cucerită. Au făcut prăpăd la Bruxelles, la Liège. Despre asta se discuta în șoaptă prin birturi, în redacții și peste gard în mahalale: la Gramont lângă gara Filaret, la Mandravela, Bariera Vergu și groapa Floreasca, pe Negustori, în Vatra Luminoasă, până la hala din Obor, unde își strigau marfa parlagiilor răgușiți. Când Mackensen își făcea apariția în capătul Căii Victoria, prin dreptul palatului Sturdza, unde funcționa Ministerul Afacerilor Externe, capul de locuitor se aștepta la orice. Amploarea exodului spre Moldova se explica și prin sperietura inspirată de feldmareșal.

Poliția militară germană, inspirată de un denunț, a dat de urmele unei conspirații puse la cale de un grup de anarhiști din Petrograd, care nu știau o boabă românește. Planul era simplu: când vine în vizită la Muzeul de istorie naturală să cerceze dioramele, îl va aștepta Serghei G. care avea numai jumate de obraz, restul îi fusese smuls de un câine turbat. Era un trăgător dibaci. Avea de gând să-l ucidă cu un foc de revolver Colt de mare precizie, luat din talcioc la Odessa. Așa a fost,

perechea de mustăți, însoțite perpendicular de lunganul de feldmareșal, a apărut la capătul scării impozante din holul muzeului la ora știută. Ucigașul s-a ascuns după o coloană, conform instrucțiunilor. Când să tragă, ghinion, l-a trecut căcarea, de frică. Povestea a căzut în desuetudine, întrucât closetul se afla în aripa cealaltă a clădirii, îți lua un ceas încheiat să ajungi în pas alergător acolo. S-a scăpat pe el, când dădea cotul pe palier la mezanin. Nefericitul a împruțit clădirea. Odată ajuns în apropierea grupului sanitar a aprins becul, s-a deschis tacticos la curea, a lăsat pantalonii să îi cadă în vine, s-a urcat cu tălpile pe closet. A doua zi, complicii s-au denunțat reciproc și toată banda a ajuns în arest la Jilava. Afacerea a rămas în cel mai deplin secret, nu a aflat nimeni, nici măcar Mackensen. Ce s-ar fi întâmplat dacă anarhistul Serghei G. ar fi reușit să-l găurească cu un glonț. Ce represalii, ce anchete, ce arestări, ce execuții. Cum-necum, sperietura a trecut. Puține detalii cunoscute în locanta lui Iordache, unde se întâlneau regulat pițifelnicii lui Bogdan-Pitești. În miros de mititei, pâine scoasă din vatră și varză murată.

Când a început Ocupația, mulți bucureșteni s-au închis în case, au stins grăbiți becurile și au tras lacătul. Ca primă reacție în fața nenorocirii, orașul s-a golit... Alții, puțini, au ieșit pe străzi curioși să îi măsoare pe nemțălăi.

Soldații sunt toți oameni tineri, toți slabi și trași la față, blonzi, mulți cu ochelari după ureche. Plouați, cu uniformele sifonate, decolorate, pline de praf, poartă pe cap niște coifuri cu țepușe, acoperite cu un înveliș de postav gri. În picioare au cizme înalte, hainele au o culoare cenușie... După gât au niște ciorapi de pânză ce le servesc de cartușiere, iar pe spinare ranițe din piele de capră; toți sunt veseli și cântă râzând. Publicul de

pe trotuare, mai mult feminin și desigur străin, îi aclamă și le aruncă flori. În ușa unei spălătorii o femeie plânge de bucurie și exaltă, bate din palme și strigă: Liebe Fritz! Liebe Fritz!¹

Asta este trupa. Cum este șeful cel mare? La 6 decembrie 1916, de Sf. Nicolae, când se înstăpânea peste București, Mackensen împlinea 68 de ani. Era născut în Saxonia, la Haus Leipnitz (lângă Dahlenberg), ca fiu al unui inspector agricol. Se înscrie în 1869 voluntar în armată, în preajma războiului franco-prusac. Face parte din regimentul de husari al Imperiului (Leib-Husaren-Regiment Nr. 1). De-a lungul carierei sale, i-a plăcut să poarte uniforma de husar, ținută în care avea să fie văzut timp de 707 zile, cât a durat Ocupația, în frecvențele sale plimbări pe bulevardele bucureștene. S-a căsătorit, în 1879, cu Dorothea von Horn, sora unui camarad decedat. Socrul său, fiind înalt funcționar, i-a înlesnit o ascensiune rapidă. Cuplul a avut cinci copii: două fiice și trei băieți. Mackensen nu avea origini aristocratice, deci nu aparținea vechii caste a ofițerilor prusaci, în ciuda aerelor pe care le afișa. Particula „von” s-a adăugat târziu numelui său, în 1899, când a fost înnobilat, la vârsta de 40 de ani. Trei ani a servit ca aghiotant kaizerului Wilhelm al II-ea, care i-a prețuit prestația. Rămâne văduv în 1905 și se recăsătorește doi ani mai târziu cu Leonie Luise von der Osten, cu treizeci de ani mai tânără. Nu au avut copii împreună.

Bulevardele au fost în acea zi de 6 decembrie pline cu lume ieșită să îl întâmpine. A doua zi a trebuit să primească o delegație de nemți, evrei, unguri care trăiau la București și ieșiseră să îl întâmpine cu flori. Mackensen i-a primit rece, spunând: „Măine, să aveți ocazie, o să ne vindeți și pe noi cum vindeți pe români azi. Refuzând omagiile, le-a strigat: Afară!”

¹ Vasile Th. Cancicov, *op. cit.*, p. 207.

Mai târziu aglomerația de pe bulevarde s-a explicat: „Se deschisese [închisoarea] și se năpustiseră [pe străzi] femeile publice, hoții, faliții precum și sumedenia de spioni nemți, evrei, bulgari, unguri...”¹. Feldmareșalului i-a fost găsită urgent o locuință demnă de rangul lui lângă Ministerul de Război, la limita vestică a grădinii Cișmigiu, în casele Meitani. Mai întâi a apucat să refuze Palatul Crețulescu, de pe vechea stradă Știrbei Vodă. Nicolae Iorga consemna la 9 martie 1917: „[Mackensen] zice că până acum nu i s-a întâmplat nicio neplăcere. Pașnica populație nu vrea să provoace represalii prin insulta adusă iuncherului eroic care își afișează mustățile supraumane. Zilnic cine vrea să vadă nasuri bulgărești tot așa eroice ca și mustățile lui Mackensen, n-are decât să se uite la ferestrele hotelului Capșa [ocupat de militari bulgari și transformat în cazino – n.a.]. Presupun că nobilii oaspeți atrag ei înșiși atenția scui-pând pe stradă în capul trecătorilor...”².

Prin ce s-a remarcat feldmareșalul în păturile cele mai umile ale populației românești a fost o pâine proastă care se livra pe cartele, la fel cu gazul, lemnele de foc, săpunul de rufe, carnea de la Abator. „La serviciul de aprovizionare... [găseai] afișe, tablouri sinoptice, retrospective, diagrame! Pâinea e de piatră, imposibil la mâncat. Mahalalele îi ziceau «ghiulele lui Mackensen»”³. În schimb, pentru stratul de sus al societății bucureștene, Mackensen s-a făcut remarcat prin mustățile sale atât de plăcute cucoanelor. Ce impresie a făcut feldmareșalul? Bucureștenii au reputația de mari bârfitori. Aici cleveala pe

¹ Archibald, *op. cit.*, p. 68.

² Nicolae Iorga, *Războiul nostru în note zilnice*, Editura Paul Editions, București, 2021, vol. 2, p. 392.

³ Virgiliu Drăghiceanu, *op. cit.*, p. 47.

seama altora este la mare preț. E un substitut pentru pasivitate. Localnicii rezolvă o situație cât de dificilă la nivelul exclusiv al zicerii. Dacă a cârtit careva, este de ajuns, nu mai e cazul să acționeze. Odată ce a dovedit că are curajul opiniunilor, onoarea îi este salvată și se mulțumește cu atât. Vorbele îl așază de partea bună a istoriei. După ce s-a pronunțat, poate dormi împăcat cu sine. Statul-major al zeflemei a fost pe durata ocupației locanta lui Iordache de pe strada Covaci, unde se strângeau cei cu limba ascuțită, colportorii de zvonuri, cleve-torii, tăietorii de frunză la câini, Craii, zeflemiştii și băncoșii spurcați, o galerie întreagă. Erau sarea și piperul urbei. Era inversul operației de despăduchere, de altfel, foarte populară. Despăducherea se petrecea pe trotuarele înguste, la mesele scoase să îmbie mușterii. Se întâmpla în aer liber, dar și în cotloane întunecate, la lumina unui bec. Lăsați bărbia în piept și tovarășul tău te căuta de păduchi. Când îl prindea între unghii, îi descânta și îl storcea iute. Auzeai un zgomot ca un cli-pocit și vedeai pe peretele apropiat stropi de sânge... Recordul îl deținea, pentru locanta lui Iordache, un plutonier Zăuleț, de la pompierii cazărmii din Dealul Arsenalului. A prins într-o seară de iulie 35 bucăți păduchi chefaloniți. Cu numărătoarea și scandalul de rigoare, treaba se termina. Bucureștenii, află mata, erau mari meșteri când era vorba de vânat păduchi, dar și la ploșnițe, alea care nu te lăsau să dormi noaptea. Și tot la Iordache feldmareșalul era autopsiat, cercetat în urechi, mirosit în zona inghinală, conform unui vechi obicei local.

Apariția lui Mackensen pe bulevarde asemenea unui maharajah, cu alai și fanfară militară, stârnea o mare emoție. Tobele te izbeau în stomac. Trompeții îți scoteau ceara din urechile alea puturoase. Ce să înțeleagă lumea? Vorbea gura fără ea, papugii,

belferi, scârța-scârța pe hârtie. Mai ales publicul feminin era impresionat la trecerea feldmareșalului favorit al kaizerului. Stârnea teamă, avea darul de a înfricoșa la o simplă privire. Era nevoie de râsete multe și zgomotoase pentru a îndepărta demonii. După ce sperietura a trecut, Mackensen a făcut figură de caraghios în imaginarul colectiv. Bucureștenii exagerau din frică, așa au ajuns să îl schimonosească și zeflemisească, să ștergă cu el pe jos, să mângălească măscări pe ziduri la adresa lui. Până și pe Casa Meitani, unde era găzduit, apăreau porcărele și nimicnicii, repede curățate de o mână de soldați. Până să prindă de veste feldmareșalul, riscând în caz contrar să își piardă vigoarea. Poliția degeaba alerga bezmetică, făcea anchete, împrăștia informatorii prin localuri să tragă cu urechea. Făptașii nu erau niciodată prinși. Cert, la București, între 1916–1918 nu a avut loc nicio execuție, chiar dacă tribunalele militare au pronunțat mai multe sentințe capitale. De fiecare dată, Mackensen le-a respins. I se atribuiă, vezi bine, toate relele. Dacă ziceai un banc despre el, luai o înfățișare de popândău fricos. Altfel, cu niciun chip. Afișe care îl preamăreau se întâlneau la toate intersecțiile Capitalei. Suficient să îi privești mustățile grozave răsucite-n sus, să te apuce tremuratul și bălbăiala. Kommandatura a interzis sub amenințarea amenzilor usturătoare să rupi vreun afiș cu chipul feldmareșalului. Fapta era considerată ofensă adusa armatei imperiale și kaizerului Wilhelm al II-lea.

Paradoxal, în cei doi ani cât Puterile Centrale au fost stăpâne în București, nu s-a înregistrat niciun act de rebeliune, vreun protest sau măcar un gest lipsit de respect față de ocupant. Politețea și manierele înainte de toate! părea să-și spună pașnicul locuitor. Să îi fi înghețat patriotismul și instinctele bucureșteanului nostru? Mai curând lipsa lemnului de foc îi băga frica și frigul în oase. Lemnele au fost extrase din

depozite și cărate cu trenurile militare la Berlin. Germania este o țară friguroasă, după cum se știe. Bucureșteanul a fost norocos, ce să zic. A dat Dumnezeu un frig bestial în acea iarnă 1917/1918, capabil să distrugă toți microbii. În toate casele se dârdăia, îți îngheța limba în gură, făceai țurțuri la nas. Nu este de mirare că locuitorii au fost respectuoși față de persoana feldmareșalului. De mustățile sale fercchezuite, date cu pomadă – intrate iute în folclor. „Populația s-a arătat față de ocupant mai sfioasă și mai umilă decât ar fi trebuit.”¹ Fenomen curios pentru o țară ocupată: nu s-a înregistrat nicio răzvrătire împotriva feldmareșalului. Mackensen a fost înconjurat cu mare respect.

Bucureșteanul nostru are meteahna de a pune porecle, nu contează rangul. Feldmareșalului i s-au pus mai multe, și chiar în locanta lui Iordache Ionescu. Una a fost Păsărilă, îți trebuia o scară să îi ajungi la nas. Alta a fost Geamala, până în 1830 o păpușă plimbată pe ulițe de ziua Morților, în aplauzele adoratorilor săi, târgoveți veniți să se distreze în scrânciob, să cumpere cai sau să vândă murături. De ce lui Mackensen i s-a spus Geamala? Pentru că păpușa asta era înzorzonată, cu pieptul acoperit de decorații din vreo cinci epoci, cu coif din tablă, târând o sabie de lemn. Geamala avea 6 metri înălțime, or neamțul era un lungan. În 1830, guvernatorul Pavel Kiseleff a interzis distracția asta pe motiv că era un obicei barbar. Înălțimea Sa se găsea la București ca să îi civilizeze pe valahi. Un secol mai târziu nu își mai amintea nimeni de Geamala. Păpușa uriașă a fost uitată. Cert, în 1917, rostirea numelui „Mackensen” paraliza pe oricine. În orice birt de la barieră, în casele de toleranță din Crucea de piatră, la hanul Galben

¹ C. Bacalbașa, *Capitala sub ocupația dușmanului...*, p. 62.

Cuprins

<i>Prolog</i>	5
Capitolul 1 – <i>Ciudații ani ai neutralității</i>	7
Capitolul 2 – <i>Nocturnul Mateiu</i>	28
Capitolul 3 – <i>Cine e Mackensen</i>	44
Capitolul 4 – <i>Campania de toamnă</i>	62
Capitolul 5 – <i>Șușoteli și aiureli</i>	91
Capitolul 6 – <i>Bârfe într-o frizerie de lux</i>	111
Capitolul 7 – <i>Schimbarea la față</i>	124
Capitolul 8 – <i>O iarnă cu câini</i>	151
Capitolul 9 – <i>Rusia. Țarul abdică</i>	173
Capitolul 10 – <i>Rătăcirile prințesei Bibescu</i>	196
Capitolul 11 – <i>Ofensiva lui Mackensen</i>	214
Capitolul 12 – <i>Un escroc într-o galerie de artă</i>	235
Capitolul 13 – <i>Marghiloman</i>	259
Capitolul 14 – <i>Ce mai face feldmareșalul?</i>	279
Capitolul 15 – <i>Ultima zi de ocupație</i>	307
Capitolul 16 – <i>Ceasul răfuielilor</i>	338
Capitolul 17 – <i>Sfârșitul imperiilor</i>	367
<i>Indice de nume</i>	391

„Titlul volumului *Mustățile feldmareșalului Mackensen* cuprinde cuvântul «antiroman». Aș fi putut să spun simplu: «non-fiction». Dar «antiroman» înseamnă mai mult. Este un mix de dosare de arhivă cercetate ani de zile, albume de familie, fotografii uitate, jurnale, scrisori trimise de pe front rudelor de acasă și invers. Sunt nenumărate informații din presa timpului și din cărți de memorii publicate în anii 1920. Când documentele au tăcut, am recurs la ficțiune – pasaje consemnate în carte cu caractere cursive.

Este o cronică a anilor 1916–1918, când Bucureștiul s-a aflat sub ocupația Puterilor Centrale. A fost o încercare a destinului pentru care nimeni nu a fost pregătit. În aceste împrejurări, a ieșit la iveală și fața întunecată a societății românești: trădarea, lașitatea, denunțul, dezmațul, promiscuitatea, prostituția și afacerile veroase. Marea provocare a fost ispita colaborării cu ocupantul. Altfel spus, demisia morală pe care mulți români au practicat-o, din păcate. Bineînțeles, așa cum se întâmplă după mari răsturnări ale istoriei, odată cu retragerea armatei conduse de feldmareșalul Mackensen, s-a declanșat ceasul răfuilelor. Entuziasmul generat de apariția României Mari pe harta Europei a acoperit limitele și slăbiciunile cu un strat subțire de aparențe convenabile.

Până la intrarea în război, în 1916, Vechiul Regat trăise bine, după decenii de pace, sub regele Carol I. Și, brusc, după înfrângerea de la Turtucaia (septembrie) și ocuparea Bucureștilor (decembrie), românii s-au trezit într-o catastrofă. În anii ocupației străine am aflat cine suntem cu adevărat. A fost sfârșitul iluziilor, dar și sfârșitul unei lumi.”

STELIAN TĂNASE

Carte recomandată de

Historia

Parteneri media:

France
médias
monde

**OBSERVATOR
CULTURAL**

ISBN: 978-630-361-029-0

9 786303 610290

www.edituracorint.ro